

Els habitatges centenaris de la Cooperativa de Periodistes per a la construcció de Cases Barates d'Horta, per Dolors Pareja

Dolors Pareja Ibar. Periodista.

La caseta i l'hortet va ser una expressió popularitzada per Francesc Macià. El president aleshores de la Generalitat de Catalunya va incorporar en el seu projecte polític el fet que tots poguessin tenir una casa i un petit terreny en propietat. I això, ho va fer possible el col·lectiu de periodistes: Van construir al voltant de 60 habitatges al vessant sud del Turó de la Rovira. A l'altre vessant, a la nord, tenien terrenys i cases construïdes i tenien present enfilar-se per tot el turó. D'acord amb els conceptes higiènics de l'època, van ser dissenyades a gust del soci-propietari i conservaren una part de vegetació i jardins que rodejaven la casa.

Aquestes cases no eren gaire barates. Aleshores, l'ofici de periodista estava més ben valorat econòmicament que d'altres gremis. D'aquí, al fet que tinguessin uns habitatges millors.

Mentre que la classe treballadora habitava en blocs de pisos o en fileres de cases adossades, els periodistes vivien en cases aïllades de dues plantes amb golfes i jardí, basat en la idea de ciutat jardí que estava de moda a principis del segle XX.

Expansió de Barcelona i Llei de Cases Barates

L'arribada d'immigrants per l'expansió de Barcelona va fer que es dupliqués la població gairebé en trenta anys, exactament entre els anys 1900 i 1930. L'Exposició Internacional de Barcelona el 1929 i la construcció del metro necessitaven mà d'obra. D'altra banda, hi havia el fenomen creixent del barraquisme. La classe treballadora es veia necessitada d'habitatge assequible i arran d'això es fa la primera Llei de Cases Barates al 12 de juny de 1911. Un any després, hi havia a Barcelona un mig centenar de cooperatives amb diferents finalitats. A partir d'aquí, les cooperatives i caixes d'estalvi van transmetre les ajudes per a la promoció dels habitatges.

Els costos de fer una promoció de cases era més barata si es construïa en cooperativa. Els barris escollits foren La Salut i Horta on els periodistes van comprar terrenys en aquestes dues zones de Barcelona que tot i ser comunicades eren poc edificades.

Transport al centre de la ciutat

Pel que fa a la connexió amb el centre de la ciutat, el barri estava ben comunicat, ja que hi havia una línia del tramvia d'Horta que deixava a la plaça Urquinaona. D'altra banda, pel que fa al transport s'ha d'esmentar a Maryland, president de la companyia de tramvies que va regalar passis de transport als periodistes. És per això, que hi havia un carrer amb el seu nom com a agraïment però li fou canviat als anys vint pel de Marquès de Foronda.

Creació de la Cooperativa de les Cases dels Periodistes

Els col·lectius que es van constituir en cooperatives van ser diversos. Hi havia des de funcionaris fins a carregadors del port, tramviaris, militars i entre els quals destaquem en aquest article: Els periodistes, que van crear La Cooperativa de Periodistas para la construcció de Casas Baratas, el 30 d'octubre de 1915, per tal d'acollir els beneficis de la llei. Aquesta iniciativa va fer néixer l'anomenat barri dels periodistes de

la Salut-Can Baró. Entre els socis de la Cooperativa es trobaven directors de diaris de gran prestigi.

La Cooperativa de Periodistes va rebre suport a l'habitatge mitjançant el finançament de dos crèdits: Un de 350.000 ptes. el 1921 i un altre de 400.000 ptes. l'any 1925. Els préstecs s'obtenien en molt bones condicions i terminis d'amortització llargs.

Lluita pel màxim d'ingressos

Els periodistes estaven relacionats amb l'administració i amb personalitats influents de la societat per motius professionals. Fet que va fer que tingués una ajuda important. A banda d'això, per a la recaptació de fons van organitzar activitats festives que van tenir repercussió en la premsa.

Però tot no va ser fàcil, perquè van haver de parlar amb polítics com Eduardo Dato, Alejandro Lerroux o Francesc Cambó per evitar les modificacions de la llei de 1911 a causa d'un Reial Decret que s'havia fet el juliol de 1919 on s'indicava que s'havien de tenir uns ingressos mínims per a poder tenir-hi accés. Aquest Decret limitava a 4.000 pessetes anuals i els periodistes aconseguiren amb els anys que s'augmentés aquest límit a 6.000. Tant era la relació dels periodistes amb l'administració que fins i tot el rei Alfons XIII va pagar una de les cases.

Mentre que el sou d'un treballador qualificat a mitjans de 1920 oscil·lava entre les 2.000 i 3.000 pessetes, el preu de les cases de la Cooperativa de Periodistes tenia un mínim de 19.000 pessetes i un màxim de 33.000. Els periodistes tenien un salari més elevat i tenien més facilitat d'accedir-hi que la classe obrera.

Primera promoció d'habitatges

Al voltant de la font de la Mulassa, en uns terrenys de muntanya comprats a Montserrat de Casanovas Fernández de Landa (Can Fargues), dona de Pere Fargas –d'aquí el gentilici–, es va fer la primera promoció de la Cooperativa dels Periodistes amb un total de vuit xalets d'estil noucentista, dels que es conserven el 75% edificat. Era el 6 de juny de 1915 quan es va col·locar la primera pedra de la qual seria coneguda com la Ciutat dels Periodistes, planificada per l'arquitecte Juli Maria Fossas Martínez, però no va ser fins un any després quan s'inauguressin les primeres cases. Aleshores, la Cooperativa li va comprar 34.500 metres quadrats a l'alcalde de l'època, Carles Sanhelly Girona, i a la seva mare, Anna Girona Vidal, marquesa de Caldes de Montbui i filla del banquer Manel Girona a un preu de 19 cèntims de pesseta el pam quadrat..

El 1917 per ordre de l'Ajuntament de Barcelona van haver d'urbanitzar la zona: obertura de vials, clavegueram, voreres... Fet que va fer que la zona es veiés incrementada en 10 cèntims més per pam.

El subministrament d'aigua dels 8 xalets el feia un pou amb torre d'aigua –veure fotografia- que encara es troba en peu al carrer Peris Mancheta, número 54.

Es va fer, ja que l'abastament d'aigua va ser un maldecap constant per als habitants de les torres. Encara hi existeixen dos xalets en peu en aquest carrer.

Segona promoció

Al barri de Font d'en Fargues, exactament a la cruïlla del carrer Pedrell amb l'avinguda Frederic Rahola, hi havia un solar on encara hi ha en peu 4 cases de la segona promoció d'habitatges que es van

construir entre els anys 1917 i 1918. Aquesta promoció va fer dos xalets menys que la primera.

Última promoció

No va passar gaire temps entre la segona i la tercera promoció d'habitatges. Aquesta darrera va ser la més important pel volum de xalets que van edificar: Un total de 65 cases. La col·locació de l'última pedra va ser el 12 de desembre de 1918.

Un any abans, la Cooperativa va comprar uns terrenys de poc més de 50.000 m² que equivaldria a 5 camps de futbol dels grans. La Cooperativa va obtenir finançament mitjançant la Família Sanhelly i Girona que els oferiren una ajuda superior a 600.000 pessetes l'any 1921. Els terrenys estaven situats entre l'antic Camí del Coll de Portell i el camí del Carmel. No tot el terreny que van comprar era edificable. Es van construir en 68 solars un total de 10 grups de cases que feien al voltant de 500 m². Dels gairebé 50.000 m², quedaven 34.500 m² per edificar i la resta es va cedir al consistori per tal d'urbanitzar la zona com la futura plaça Sanhelly.

Evolució

Segons l'enciclopèdia catalana "L'expansió urbana de Barcelona en els darrers trenta anys cap al nord-est així com l'obertura del primer cinturó de ronda, han contribuït a l'enderrocament de moltes de les antigues torres i a la densificació i compartimentació del barri; les antigues instal·lacions del Club Esportiu Hispano Francès són ocupades per grans blocs d'habitatges".

En el número 652 de l'Independent de Gràcia explica que l'Associació de Veïns del Carmel va proposar carrer de les Periodistes, en femení, perquè a Can Baró hi havia el barri de periodistes. A pocs metres, hi ha un carrer dels periodistes. Al final no ha prosperat.

Actualitat

Encara es conserven la casa Altimis, la casa Garcia-Anné i la casa Almerich. D'altra banda, la casa Eduard Solà i la casa Manuel Miralles és una casa de pisos i la casa Pérez-Carrasco és l'escola Petit Príncep. Ara farà dos anys que les Cases dels Periodistes als barris de Can Baró i de Font d'en Fargues han estat catalogades amb una protecció de nivell C, que representa mantenir les cases amb els elements originals i no canviar la seva estructura. Ara només queda una trentena de cases: La meitat d'habitatges que es van construir. Una llàstima ja que la ciutat-jardí dels periodistes va obtenir diversos premis i reconeixements, tant nacionals com internacionals en pocs anys. Però, encara queda un vestigi del qual es va anomenar el barri dels periodistes per tal de no perdre la identitat d'un col·lectiu que va ser pioner creant-se en cooperativa.

Referències

Ajuntament de Barcelona. (2018, juny 17). El Consell Plenari aprova protegir el casc antic d'Horta, la plaça Bacardí, els carrers de Campoamor i Salses i les Cases dels Periodistes. Recuperat de https://ajuntament.barcelona.cat/horta-guinardo/ca/noticia/el-consell-plenari-aprova-protegir-el-casc-antic-dhorta-la-placa-bacardi-els-carrers-de-campoamor-i-salses-i-les-cases-dels-periodistes_689317

Ajuntament de Barcelona. Rutes Històriques per Horta-Guinardó. Can Baró i el Baix Guinardó. 2. Barri dels Periodistes. Recuperat de <http://www.bcn.cat/horta-guinardo/rutes/5-2.shtml>

Ajuntament de Barcelona. Rutes Històriques per Horta-Guinardó. La Font d'en Fargues. 8. Cases dels Periodistes (grup Font d'en Fargues). Recuperat de <http://www.bcn.cat/horta-guinardo/rutes/3-10.shtml>

Aldia.cat. (2017 juliol, 2). L'Ajuntament de Barcelona protegeix zones històriques del districte d'Horta-Guinardó. Recuperat de <https://www.aldia.cat/catalunya/noticia-lajuntament-barcelona-protegeix-zones-historiques-districte-dhorta-guinardo-20170702105525.html>

Betevé. (2018, juny 14) L'Ajuntament cataloga les Cases dels Periodistes per assegurar-ne la conservació. Recuperat de <https://beteve.cat/btv-noticies-73/cataloga-cases-dels-periodistes-can-baro-proteccio>

Can Baró. Història del barri. Recuperat de <http://canbaro.blogspot.com/p/periodistes.html>

El dependent, L'Independent de Gràcia, núm. 652, 20 gener de 2017, pàg. 10, http://www.independent.cat/gracia/Independent_652.pdf

Enciclopèdia.cat. Gran Enciclopèdia Catalana. 1988. La Salut Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0058299.xml>

Fernández, J. (2015). Les cases de la Cooperativa de Periodistes de La Salut i Can Baró. *El Pou. Publicació del Grup d'Estudis de la Vall d'Horta i la Muntanya Pelada*, 5, 56-63.

Martí i Illa, Xavier. (2014). "La ciutat dels periodistes". *Capçalera. Revista del Col·legi de Periodistes de Catalunya*. Recuperat de <https://www.periodistes.cat/capcalera/la-ciutat-dels-periodistes>

Rodamots. Cada dia un mot. Recuperat de <http://rodamots.cat/la-caseta-i-lhortet>

Theros, X. (2015). La Crónica. *Casas para la prensa*. La Ciudad de los Periodistas del barrio de Horta se levantó en las primeras décadas del siglo pasado. *El País*. Recuperat de https://elpais.com/ccaa/2015/06/12/catalunya/1434122608_570427.html

Telenotícies 324.(2013, març 31). Les cooperatives d'habitatge: un llegat arquitectònic amb cent anys d'història. Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/alcarta/programa/titol-video/video/4518880/>

Tv3. 3 a la carta (2013, març 30). Les cases dels periodistes. Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/alcarta/programa/Les-cases-dels-periodistes/video/4518331>

Viquipèdia. El barri dels periodistes. Recuperat de https://ca.wikipedia.org/wiki/Barri_dels_Periodistes